

Urban Governance in the Post-Corona Era: A Qualitative Meta-Analysis to Identify the Effective Factors in Iran's Geographical Scientific Publications

Shahrivar Roustaei^{1✉} , Rasoul Ghorbani² , Hadis Bordbar³

1. Corresponding Author, Associate Prof, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: srostaiei@gmail.com
2. Prof, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: ghorbani.rasoul@gmail.com
3. Ph.D. Student in Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: hadis.bordbar@tabrizu.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 28 September 2023

Revised: 23 January 2024

Accepted: 31 January 2024

Published: 10 May 2026

Keywords:

urban governance,
Corona,
meta-analysis,
factors and components.

This research has attempted to identify the main influencing factors and components as the main objective by analyzing the research related to urban governance in the post-Corona era and then prioritizing these factors and components. This research is a documentary study and in terms of methodology, it is a qualitative review research. The statistical population includes available articles published in valid domestic journals until the end of 2021, and relevant scientific databases were used for sampling. The main factors and components affecting urban governance in the post-Corona era and their prioritization include the five structural, institutional, individual, cultural and spatial factors. The innovation of the present study compared to previous and similar studies is that it takes a holistic and systematic view of urban governance studies and also examines the research on urban governance during the Corona era and afterwards with the method of qualitative meta-analysis until the aforementioned method and analysis of previous research has identified effective factors and components and prioritized them according to their importance, until finally the present study has helped managers and researchers as a practical guide to take an appropriate perspective in the field of urban governance in the post-Corona era.

Cite this article: Roustaei, Sh., Ghorbani, R. & Bordbar, H. (2026). Urban Governance in the Post-Corona Era: A Qualitative Meta-Analysis to Identify the Effective Factors in Iran's Geographical Scientific Publications. *Journal of Geography and Planning*, 30(96), 1-21. <http://doi.org/10.22034/gp.2024.58643.3191>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/gp.2024.58643.3191>

Publisher: University of Tabriz.

Introduction

The outbreak of Corona in December 2019 recalled a marginalized concept of epidemic crisis in the world, a crisis that has brought social and economic impact at the global and local levels, resting on the new pillars of contemporary life (Haeri, 2020:8). It is predicted that the Corona pandemic will lead to a disruption of institutional forms, relationships, and methods of urban governance, eventually leading to innovation. Such a view may lead to the formation of cities in the future that are governed by urban administration in a more cooperative manner (Acuto, 2020, 317), because today it is believed that to control and prevent the spread of different pandemics in metropolitan areas, coordination between actors and different sectors is essential to avoid confusion and conflict (Connolly et al., 2020: 215).

The study aims to answer the following questions: 1- What are the most important factors and components affecting urban governance in the post-Corona era? And 2- What is the priority of the factors affecting urban governance in the post-Corona era?. This study attempts to extract these factors and components by examining the research conducted in the field using a qualitative meta-analysis approach and highlighting the most important factors and components. It identified urban governance in the post-Corona era as the main target of this research and then presented a prioritization of the factors that influence urban governance in the post-Corona era.

Data and method

The study is documentary in nature and has a qualitative methodological approach. In order to systematically review and analyze the studies on the factors and components affecting urban governance in the post-Corona era, the qualitative meta-analysis method was applied at the level of content and descriptive statistics, using the six-step method of Chung et al. (2006). In addition, the seven-step method of Sandelowski & Barroso (2007) was used. The statistical population includes all available scientific research articles published in valid domestic journals by the end of 2023, to find them in valid domestic scientific databases, and to validate the journals, refer to the online publication ranking available on the official portal of the Ministry.

First, the research question was formulated and the purpose of the study was determined. Then, the keywords relevant to the research: urban governance, post-corona, factors and components were searched to find articles in the reliable scientific databases mentioned above. In the third step, the collected articles were reviewed in terms of the degree of correspondence with the objective and the research question, and the appropriate articles were selected. The fourth to sixth step includes reviewing the selected articles and extracting the qualitative data, emphasizing the principles of the Prism checklist, qualitative data analysis, and presenting the findings and results.

Results and Discussion

The descriptive results show that the highest frequency of articles refers to the year 2021 with a number of 6 article titles and the lowest frequency refers to the years 2017 and 2019 with only 1 article title. The highest number of articles related to the place of compilation belongs to East Azerbaijan province and the lowest number of articles related to the place of compilation belongs to Zanjan, Ardabil, Qazvin, Kermanshah, Khuzestan provinces. Moreover, most of the authors of the selected articles had a master's degree.

The content results of the articles show that most and few articles have a mixed or qualitative approach in terms of the type of research. Also, most and few articles in terms of the purpose of the research have practical and basic objectives, respectively. Most and fewest articles in terms of the type and method of research have a descriptive-analytical and a correlational approach, respectively. The highest and lowest number of articles in terms of data collection methods are field and library methods, respectively, noting that 81.25% of the articles used both library and field methods for data collection. Most and least articles examine the how and the what, with 37.5% of articles examining both what and how.

Conclusion

1. Structural: adopting an urban governance approach to crises related to citizen health due to the fact that the structure of this approach relies on transcendental components such as transparency, legality, justice orientation, decentralization to address functional and interest differences, and effectiveness and efficiency in problem solving.
2. Institutional: emphasize the institutional dimension of urban governance due to the emphasis of this approach on important components such as consensus, strategic vision, strategic vision, media honesty, which in the absence of this component, citizens will gradually lose their confidence in governance and

responsibilities They will not carry out their social work properly and the continuation of the Corona pandemic will lead to greater negative effects of the crisis; accountability and accountability of organizations and institutions to those affected by their decisions.

3. Individual: emphasizing the individual dimension of urban governance, i.e., citizen participation and consensus orientation, in order to move from traditional, centralized and authoritarian approaches to urban governance to partnership-based, collaborative and flexible approaches to more effectively manage and control problems and crises related to citizens' health.
4. Cultural: attention to the cultural dimension of urban management to manage and control crises such as the spread of the Corona pandemic, as this approach is based on the spread of scientific specialization and informs citizens accurately and in a timely manner about Corona and its risks. The potential that can arise in case of ignorance through the existing mechanisms and the continuous education of citizens and their rational justification of their key role in the process of recovery and prevention by the organizations involved in this process.
5. Spatially: attention to the adoption of effective measures to reduce the destructive and dangerous effects of crises such as the Corona pandemic, the adoption of new health strategies, as well as the emphasis on intersectional collaboration between governmental and non-governmental organizations and institutions to create healthy living conditions for citizens.

Keywords: Urban Governance, Corona, Meta-Analysis, Factors and Components.

حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا: فرا تحلیلی کیفی با تاکید بر شناسایی عوامل موثر در نشریات علمی-پژوهشی جغرافیایی ایران شهریور روستایی^۱، رسول قربانی^۲، حدیث بردبار^۳

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: srotaei@gmail.com
۲. استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: ghorbani.rasoul@gmail.com
۳. دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: hadis.bordbar@tabrizu.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

پژوهش حاضر سعی بر آن داشته است تا با تحلیل پژوهش‌های مربوط به حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا، مهم‌ترین عوامل و مولفه‌های اثرگذار را به عنوان هدف اصلی مورد شناسایی قرار داده و سپس به ارائه یک اولویت‌بندی از این عوامل و مولفه‌ها بپردازد. این پژوهش از نوع اسنادی بوده و به لحاظ روش‌شناسی یک پژوهش کیفی مروری است. جامعه آماری شامل مقالات در دسترس چاپ شده در مجلات داخلی معتبر تا انتهای سال ۱۴۰۱ شمسی می‌باشد که برای نمونه‌گیری از پایگاه‌های داخلی استفاده شده است. مهم‌ترین عوامل و مولفه‌های تاثیرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا و اولویت‌بندی آن‌ها به ترتیب شامل عوامل پنج‌گانه ساختاری، نهادی، فردی، فرهنگی و فضایی می‌باشد. نوآوری پژوهش حاضر نسبت به پژوهش‌های پیشین و مشابه، در داشتن دیدگاهی کلنگر و سیستماتیک به مطالعات حوزه حکمروایی شهری و نیز تحقیقات صورت گرفته در رابطه با حکمروایی شهری در دوران کرونا و پس از آن با استفاده از روش فرا تحلیلی کیفی می‌باشد تا با تکیه بر روش مذکور و تحلیل تحقیقات پیشین عوامل و مولفه‌های موثر شناسایی شده و نیز بر اساس میزان اهمیت اولویت‌بندی گردند، تا در نهایت پژوهش حاضر به عنوان راهنمای عمل به مدیران و پژوهشگران برای برخورداری از چشم‌انداز مناسب در حوزه حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا یاری رساند.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۷/۰۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۱/۰۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۱/۱۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۲/۲۰

کلیدواژه‌ها:

حکمروایی شهری،

کرونا،

فرا تحلیل،

عوامل

مولفه‌ها.

استناد: روستایی، شهریور؛ قربانی، رسول و بردبار، حدیث (۱۴۰۵). حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا: فرا تحلیلی کیفی با تاکید بر شناسایی عوامل موثر در نشریات علمی-پژوهشی جغرافیایی ایران. *جغرافیا و برنامه ریزی*، ۳۰ (۹۶)، ۲۱-۱.

<http://doi.org/10.22034/gp.2024.58643.3191>

تبریز.

دانشگاه

ناشر:

© نویسندگان.

مقدمه

شیوع پاندمی کرونا در دسامبر ۲۰۱۹ و در آغاز سومین دهه از هزاره سوم میلادی، یادآور مفهومی به حاشیه رفته از بحران شیوع بیماری در جهان بود، بحرانی که بر خلاف موارد پیشین، سوار بر ارکان جدید زندگی امروز، تأثیرات اجتماعی و اقتصادی چه در ابعاد جهانی و چه در ابعاد محلی به همراه داشته است. سرعت انتشار و جهانی شدن این ویروس که زاییده نظام مصرف شهری و منتشر شده با ابزار جدید ارتباطی و حمل و نقل و تحفه توسعه، پیشرفت و فرهنگ مصرف جهانی است را باید در ماهیت شهر و شهرنشینی و مولفه‌های توسعه شهری جست و جو نمود (حائری، ۱۳۹۹: ۸). از سویی دیگر می‌توان اذعان نمود که تراکم جمعیت در شهرها و نیز وجود شبکه‌های ترافیکی بسیار سریع بین منطقه‌ای منجر به آسیب‌پذیری شهرها در برابر بیماری‌های عفونی شده است (استیل، ۱۳۹۸: ۶۱). این امر منجر به بروز نگرانی در مورد حکومت آن‌ها در طول و بعد از پاندمی کرونا شده است.

در چنین شرایطی پیش‌بینی می‌شود که پاندمی کرونا منجر به ایجاد اختلال در اشکال نهادی، روابط و شیوه‌های اداره شهرها خواهد شد و در نهایت به سمت یک نوآوری حرکت خواهد نمود. چنین نگاهی ممکن است به شکل‌گیری شهرهایی در آینده منجر شود که با حکمروایی شهری به صورت مشارکتی‌تر و متمرکزتر اداره شوند (آکوتو، ۱۳۹۸، ۳۱۷)، زیرا امروزه این دیدگاه مطرح است که برای کنترل و پیشگیری از شیوع پاندمی‌های مختلف بویژه کرونا در شهرها و کلانشهرها، هماهنگی میان بازیگران و بخش‌های مختلف برای جلوگیری از سردرگمی و تضاد بسیار حیاتی می‌باشد (کانولی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۱۵). لازم به ذکر است که این امر تا حدود زیادی با تغییر شیوه حکومت و مدیریت شهری از متمرکز به سمت حکمروایی شهری امکان‌پذیر می‌باشد. اهمیت این امر تا بدان جا است که طیف وسیعی از محققان حوزه شهری بر نقش غیرقابل چشم‌پوشی حکمروایی شهری در حل مسائل مرتبط با گسترش بیماری‌ها بویژه پاندمی‌های در حال ظهور تأکید نمودند. در حالت کلی می‌توان اذعان نمود همانطور که مدیریت از بالا به پایین برای هماهنگی فعالیت‌ها ضروری است، وجود سطوحی از مدیریت از پایین به بالا در غالب حکمروایی شهری برای انجام اقدامات به موقع در هنگام شیوع بیماری‌های گوناگون نظیر پاندمی کرونا الزامی می‌باشد (استیل، ۱۳۹۸: ۶۲).

با توجه به اینکه ذهن انسان توانمندی تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از پژوهش‌های متعدد را ندارد، در همین راستا فراتحلیل به عنوان یک روش تحلیل علمی جهت بازنگری و کاوش روابط جدید میان مطالعاتی که قبلاً انجام شده‌اند و انتظام یافته‌های آنان، استفاده می‌شود (بالدوژی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۷). در فراتحلیل، پژوهشگر با مبنا قرار دادن پژوهش‌های انجام شده در یک موضوع خاص، به عنوان جامعه آماری خود، ابتدا

1Steele

2Acuto

3Connolly et al

4Balduzzi et al

به استخراج داده‌ها پرداخته و سپس به واکاوی روابط میان داده‌ها و ترکیب و تنظیم آن‌ها می‌پردازد (گروویچ و هجز، ۱۳۹۸: ۱). در رابطه با اهمیت روش فراتحلیل می‌توان گفت که در این روش، از یک سو تحلیل پژوهش‌های انجام شده با رویکردی بازنگرانه و کالبدشکافانه می‌تواند به برجسته‌سازی قوت‌ها، رفع نواقص، معرفی عوامل و مولفه‌های موثر و در نهایت ارائه یک شناخت کلی نوین کمک نماید (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۹: ۵) و از سویی دیگر چون مطالعات اجتماعی، رفتاری و مدیریتی در عرصه‌های شهری شامل مفاهیم انتزاعی و در حال تحولاند (شفیعی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۲) استفاده از روش فراتحلیل این امکان را فراهم می‌کند تا جمع‌بندی مشخصی بر اساس واحد مطالعات انجام شده حاصل گردد، بنابراین بکارگیری روش فراتحلیل یا تحلیل تحلیل‌ها در مجموعه مطالعات برای دستیابی به اجماع در حوزه مورد پژوهش، توصیه می‌شود.

در همین راستا پژوهش حاضر به بازخوانی پژوهش‌های علمی حوزه حکمروایی شهری با رویکرد فراتحلیل مبادرت می‌کند. از این رهگذر پژوهش حاضر سعی بر آن دارد تا با مطالعه و بررسی مقالات علمی-پژوهشی داخلی به استخراج مهم‌ترین عوامل و مولفه‌های تاثیرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا بپردازد و سپس یک اولویت‌بندی از عوامل موثر بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا ارائه نماید. لازم به ذکر می‌باشد که ارائه چارچوبی مفهومی برای حکمروایی شهری در دوران پساکرونا نیز به عنوان هدف فرعی این پژوهش به شمار می‌رود. بدین ترتیب در راستای نیل به هدف بالا، پژوهش حاضر سوالات زیر را مورد نظر خود قرار داده است و در فرایند پژوهش در پی پاسخگویی به آن‌ها برخواهد آمد: ۱- مهم‌ترین عوامل و مولفه‌های تاثیرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا کدامند؟ و ۲- اولویت‌بندی عوامل موثر بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا چگونه است؟، در واقع، بر این اساس، نوآوری پژوهش حاضر نسبت به پژوهش‌های پیشین و مشابه، در داشتن دیدگاهی کلنگر و سیستماتیک به مطالعات حوزه حکمروایی شهری و نیز تحقیقات صورت گرفته در رابطه با حکمروایی شهری در دوران کرونا و پس از آن با استفاده از روش فراتحلیل کیفی می‌باشد تا با تکیه بر روش مذکور و تحلیل تحقیقات پیشین عوامل و مولفه‌های موثر شناسایی شده و نیز بر اساس میزان اهمیت اولویت‌بندی گردند، تا در نهایت پژوهش حاضر به عنوان راهنمای عمل به مدیران و پژوهشگران برای برخورداری از چشم‌انداز مناسب در حوزه حکمروایی شهری در دوران پساکرونا یاری رساند.

مبانی نظری

حکمروایی شهری

مفهوم حکمروایی شهری از دهه ۱۹۸۰ وارد جامعه‌شناسی شهری و مدیریت محلی شد و به ارتباط میان قدرت و جامعه اشاره نمود (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۰۳)، در رابطه با علت پیدایش

1Gurevitch and Hedges

2Poorahmad et al

حکمروایی شهری می‌توان اذعان نمود که با گذشت زمان و افزایش میزان مشکلات، شهرها برای مدیریت و اداره خود راهی به جزء زمینه‌سازی برای توسعه دموکراسی نیافتند، بنابراین به شکل تازه‌ای از حاکمیت دست پیدا کردند که برخی آن را در حد اختراع و ابداع جدید بشری در ایجاد نظام اجتماعی نوین دانسته‌اند که این شکل جدید به نام جنبش حکمروایی شهری نامیده شد و به یکی از واژه‌های کلیدی علوم فضایی بویژه در جغرافیا بدل گردید (رضایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۴). حکمروایی شهری به عنوان فرایندی برای ایجاد همکاری در تصمیم‌سازی‌های سیاسی تجویز می‌شود (زیلکه و وایبل، ۱۳۹۵: ۲۵) و از طریق تمرکززدایی بر همکاری بخش‌های مختلف جامعه که ورای حکومت است، تاکید می‌نماید (کراس و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰۲). رویکرد حکمروایی شهری مشخص می‌کند که چه کسانی در این فرایند درگیر و چگونه وظایف خود را به انجام رسانند (شاکرمی، ۱۳۹۹: ۲۳)؛ بنابراین می‌توان اذعان نمود که، این رویکرد به دنبال برقراری تعامل پویا میان سازمان‌های دولتی، نیروهای بازار، و نهادهای اجتماعی بوده (فو، ۱۳۹۶: ۱۳۰) و بر نحوه تعامل دولت‌ها با سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز دارد (شاکرمی، ۱۳۹۹: ۲۴). لازم به ذکر است که حکمروایی شهری تضمین می‌کند که اولویت‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی بر اساس توافق گسترده در جامعه می‌باشند و صدای ضعیف‌ترین‌ها و آسیب‌پذیرترین‌ها در تصمیم‌گیری درباره تخصیص منابع توسعه، شنیده می‌شود (محمدعبدو، ۱۳۹۹: ۷).

حکمروایی شهری به معنای اثرگذاری همه ارکان اثرگذار شهر بر مدیریت شهری می‌باشد که در آن منشأ قدرت و مشروعیت، تمام شهروندان و حضور آن‌ها در همه صحنه‌ها و ارکان جامعه مدنی است. به عبارت دیگر حکمروایی شهری اصول فعالیت دولت که از بالا به پایین می‌باشد را به چالش کشیده و بر نقش محلی تمرکز دارد تا حاکمیت شهری را در برابر نیازهای مردم پاسخگوتر نماید (کوروستلوا و گله هارت، ۱۳۹۸: ۱۲۵). درحالت کلی حکمروایی را می‌توان کنش، شیوه یا سیستم اداره دانست که در آن مرزهای بین سازمان‌ها و بخش‌های عمومی و خصوصی در سایه یکدیگر محو می‌شوند (موحد و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵۲) و تصمیم‌ها به اجرا درمی‌آیند (اندستا و روستایی، ۱۴۰۰: ۴۹). در جدول (۱) تعاریف مرتبط با مفهوم حکمروایی شهری از منظر صاحب‌نظران حوزه شهری آورده شده است:

جدول ۱. تعاریف مفهوم حکمروایی شهری

صاحب‌نظر	سال	تعریف
تاشان کوک و همکاران ^۱	۱۳۹۸	حکمروایی شهری رویکردی است که به کمک شبکه‌های پیچیده‌ای از روابط متقابل، از سوی بخش دولتی و خصوصی ایجاد می‌شود و نوعی بوروکراسی نامرئی را ایجاد می‌کند که مفهوم گسترده‌تری از

1Zielke and Waibel

2Kraas et al

3Fu

4Korosteleva and Flock hart

5Taşan-Kok et al

مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی و شفافیت را در پی دارد.		
حکمروایی شهری به معنای شکل‌گیری و تعقیب اهداف جمعی در سطح محلی ساختار نظام سیاسی است که با ساختارها و سیاست‌های حاکم بر شهرها سروکار دارد و به موجب آن میان بازیگران عمومی، خصوصی و جامعه مدنی تعامل برقرار می‌گردد.	۱۳۹۸	لوکاس ^۱
حکمروایی شهری سیستمی متشکل از بازیگران ناهمگنی است که از طریق مقیاس‌های عمودی و افقی با یکدیگر ترکیب شده‌اند. این مفهوم شامل شفافیت، کاهش تضاد بین مصرف‌کنندگان منابع، برقراری عدالت و ایجاد سرمایه اجتماعی می‌باشد.	۱۳۹۷	تورس-لیما و همکاران ^۲
حکمروایی شهری به معنای اعمال قدرت در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجرای مدیریت امور کشوری در همه سطوح است.	۱۳۹۷	لیال و تایت ^۳
حکمروایی شهری اصطلاح پیچیده‌ای است که به شکلی غیرمستقیم تمایل دارد ما را از دیدگاه اصلی و متمرکز حکومت، به سوی سیاست‌گذاری مشارکتی مبتنی بر شبکه سوق دهد و از این طریق اقدام به مرتفع نمودن مشکلات و چالش‌های شهر و شهروندان نماید.	۱۳۹۶	برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد ^۴
۱- حکمروایی شهری شامل بازیگران دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی است که وجود قدرت در داخل و خارج از اقتدار نهادهای رسمی و غیررسمی را به رسمیت می‌شناسد و نیز دربرگیرنده فرایند شناسایی و تشخیص تصمیمیاتی است که در آن مجموعه پایه‌ریزی شده‌اند. ۲- حکمروایی شهری عبارت است از مجموع روش‌های برنامه‌ریزی و مدیریت عمومی شهر از سوی افراد، نهادهای عمومی و نهادهای خصوصی و نیز فرایند مستمری است که از آن طریق، منافع متضاد یا متعارض با یکدیگر همراه شده و زمینه همکاری و کنش متقابل فراهم می‌آید. طبق این تعریف حکمروایی شهری، هم نهادهای رسمی و هم اقدامات غیررسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان را در بر می‌گیرد.	۱۳۹۶	ادلنبوس و میرکرک ^۵
۱- حکمروایی شهری محصولی انسانی است به همین دلیل فعالیت‌هایی که برای تعریف روابط و اثرات متقابل دولت و جامعه مفید می‌باشد. ۲- حکمروایی شهری پاسخی منطقی به مسائل ریز و درشت شهرهایی است که در قرن جدید با مشکلات عدیده‌ای مواجه شده‌اند.		

منبع: نگارندگان

در حالت کلی می‌توان مفاهیم مطروحه در حوزه حکمروایی شهری را در سه دسته طبقه‌بندی نمود: ۱- حکمروایی شهری به عنوان یکی از اشکال جدید همکاری، تعامل و تصمیم‌گیری در امور شهری؛ در این مفهوم، حکمروایی شهری به عنوان الگوی مطلوبی از تعامل و همکاری عمومی و خصوصی در سطوح محلی مطرح شده و حکمروایی شهری به حکمروایی خوب شهری بدل می‌گردد؛ ۲- حکمروایی شهری به عنوان یک مفهوم اصلی در رابطه با نحوه سازماندهی تعامل، همکاری و تصمیم‌گیری؛ در این مفهوم، حکمروایی شهری محافل سیاسی محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی را به سطح مطلوبی از آگاهی می‌رساند؛ ۳- حکمروایی شهری به عنوان یک مفهوم تحلیلی که ابزارها و مقوله‌های نظری را برای بیان تمایز و درک اشکال و حالت‌های واقعی فراهم می‌نماید و بر تعامل میان بازیگران مختلف اجتماعی در حوزه‌های عمومی، خصوصی و جوامع مدنی در محیط‌های مختلف شهری و تحت شرایط مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی تاکید می‌کند (لوکاس^۶، ۱۳۹۸: ۵).

1Lukas

2Torres-Lima et al

3Lyal and Tait

4Un- Habitat

5Edelenbos and Meerkerk

6Lukas

بانک جهانی برای حکمروایی شهری شش ویژگی اساسی (حاکمیت قانون، مشروعیت انتخاباتی، آزادی بیان و فعالیت‌های انجمن، پاسخگویی و شفافیت، رهبری توسعه‌مدار و اداره باکیفیت و کارآمد) را برشمرده است که در ادامه توضیح مختصری در رابطه با هر یک از ویژگی‌های مذکور آورده شده است: **حاکمیت قانون:** حاکمیت قانون در یک شهر مستلزم سیستم قضایی مستقل است که به عنوان پایگاهی برای حل تضادها و اختلاف‌ها عمل نماید، به عبارت دیگر می‌توان اذعان نمود که حاکمیت قانون در حقیقت ضامن احترام به حقوق مالکیت و قراردادهاست و از اقدامات خلاف جلوگیری می‌کند؛ **مشروعیت انتخاباتی:** حکمروایی شهری مستلزم وجود انتخابات آزاد و بازارهای رقابتی است که به استقرار قوه اجرایی و سیاسی منتخب با اختیارات تام برای حکومت منجر می‌شود؛ **آزادی بیان و فعالیت‌های انجمن:** برای پرورش فرهنگ سیاسی دموکراتیک و افزایش امکان پاسخگویی و نیز تامین شرکا برای اعتبارات خرد می‌باشد؛ **پاسخگویی و شفافیت:** پاسخگویی تلویحا به معنای پاسخ دادن به تقاضاهای حکومت شوندگان است که از یک سو با احترام و حاکمیت قانون و وجود سیستم قضایی مستقل همراه می‌باشد و از سویی دیگر با هیئت‌های حکومتی منتخب و نیز دسترسی گسترده به اطلاعات و رسانه‌های جمعی ممکن می‌گردد؛ **رهبری توسعه‌مدار:** شامل تعهد به توسعه و دگرگونی کلی جامعه شهری است؛ **اداره باکفایت و کارآمد:** مشتمل بر سازماندهی مطلوب و کارآمد مقررات و توانمندی‌های لازم جهت کفایت امور می‌باشد (جودکی و قاسم‌پور، ۱۴۰۰: ۷). لازم به ذکر می‌باشد که در رابطه با حکمروایی شهری چهار نظریه اساسی نیز وجود دارد که در ادامه توضیح مختصری در رابطه با هر یک آورده شده است:

نظریه مکالاین: به عقیده مکالاین، تقاضای روزافزون مردم شهرها این است که «حکومت شهری» باید به روندهای تغییر در شهر «پاسخگوتر»، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آن‌ها «متناسبت‌تر» و در برابر اجتماع «مسئول‌تر» باشد، همچنین به عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی نیز بهتر عمل کند و نقشی مهم در پیش‌بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا نماید. این فرایندها به شبکه ارتباطات در داخل سازمان‌های رسمی حکومت و نظام‌های برنامه‌ریز آن و شبکه ارتباطات میان آن سازمان‌ها و اجتماع و نظام‌های شهری آن بسیار متکی می‌باشد (مکالاین، ۱۳۵۱: ۹۳)؛

نظریه مک‌کینلی: مک‌کینلی حکومت را ابزار نهادی انجام فعالیت‌هایی مشخص و حکمروایی را مجموعه فرایندهایی می‌داند که هر اجتماع از طریق آن درباره آینده مطلوب خود تصمیم‌گیری می‌کند و در جست و جوی آن است. حکمروایی با این موضوع ارتباط می‌یابد که چگونه تصمیم‌گیری می‌شود و شهروندان چگونه در این فرایند هماهنگ می‌شوند (مک‌کینلی، ۱۳۸۰: ۶)؛ **نظریه آتکینسن:** از نظر آتکینسن حکومت و حکمروایی به رفتار هدفمند، فعالیت‌های جهت‌دار و نظام‌های قانونمند اطلاق می‌شود، که در این بین حکومت، بیانگر فعالیت‌های مبتنی بر اقتدار رسمی و قدرت نظامی برای

1Mc Laughlin

2Mckinlay

3Atkinson

تضمین اجرای سیاست‌های مصوب و مقرر است و حکمروایی به فعالیت‌هایی با اهداف مشترک اطلاق می‌شود که ممکن است از وظایف رسمی و قانونی مشتق شده باشند که لزوماً به قدرت نظامی برای چیره شدن بر نافرمانی متکی نیستند. حکمروایی نه تنها نهادهای حکومتی را دربرمی‌گیرد، بلکه مکانیسم‌های غیررسمی و غیرحکومتی را نیز شامل می‌شود (آتکینسن، ۱۳۷۶: ۳۱۱)؛ **نظریه ساختارگرایی:** در جغرافیای ساختاری، عامل قدرت و سلطه، در کانون ساختارهای اجتماعی قرار می‌گیرد و در اظهارنظر مردم، فعالیت آن‌ها و مسائل مردم عامل تعیین کننده می‌باشد که در نهایت به شکل‌گیری پدیده‌های جغرافیایی در مکان و فضا می‌انجامد. جغرافیای ساختاری، دوگانگی، روابط متقابل میان ساختار و عاملیت (انسان) و پیوستگی میان این دو در زمان و فضا را تبیین می‌کند (روستایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۰).

لازم به ذکر می‌باشد که تحقق حکمروایی شهری و تغییر نگرش در مدیریت شهری مستلزم مشارکت همه ذینفعان و ذینفوذان در اداره امور شهر است، بنابراین ضروری می‌باشد که دولت‌ها بر اساس ارزش عمومی، با مدیریت از پایین به بالا عمل کنند؛ بنگاه‌های وابسته به بخش خصوصی سودمحور شوند و تحت سازوکار بازار فعالیت نمایند؛ سازمان‌های اجتماعی و مدنی به صورت خود سازمان یافته و در جهت منافع جامعه اداره شوند، همچنین لازم است که شهروندان و سایر ذینفعان نه تنها شرکت کننده فردی نباشند، بلکه به صورت سازمان یافته نقش موثری ایفا نمایند. ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت است که بکارگیری رویکرد حکمروایی شهری برای مدیریت شهرها در کشورهای درحال توسعه نظیر کشور ایران در نهایت منجر به بروز تغییرات شگرف در از بین بردن فساد سازمانی-نهادی، ارتقاء سطوح آموزش و برقراری ارتباط با مردم، توانمندسازی سیاست‌های راهبردی از طریق مشارکت، مدیریت موثر بحران‌هایی نظیر پاندمی کرونا می‌شود (یانگ، ۱۳۹۹: ۶۷).

ضرورت مدیریت پاندمی کرونا با تکیه بر حکمروایی شهری

ویروس کرونا را چه به لحاظ منشاء و چه در عرصه‌های انتشار باید بحرانی زاییده نظام‌های شهری نوین نامید؛ زیرا مستقیماً با ابزار مختلف ارتباط جهانی و روابط اجتماعی شیوع یافته و شهرها را به چالش با اصلی‌ترین رکن سازنده خود یعنی جامعه شهری و شهروندی فراخوانده است. آنچه از این بحران جهانی به عنوان میراث برجای خواهد ماند، درس‌آموزهایی برای پایداری و تاب‌آوری جوامع شهری و مذاقه‌ای در روابط میان فضای اجتماعی و نظام قدرت در بستر کالبدی و عملکردی شهرها خواهد بود؛ فرصتی که از قیاس رویکردها و اقدامات نظام‌های قدرت و حکمروایی شهری مختلف در بحرانی جهانی دست داده و هر چه بیشتر بر لزوم اقدامات محلی و محله‌ای مدیریت شهرها صحنه خواهد گذاشت (نیوونهوینسن و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۱۱).

از دهه ۱۹۸۰ به بعد، تعداد زیادی از کشورها به این نتیجه

1Yang

2Nieuwenhuijsen et al

رسیدند که دولت‌های محلی بسیار بهتر از نهادهای بروکراتیک قادر به انجام طیف وسیعی از مسئولیت‌ها و وظایف دولتی هستند، بنابراین اصلاحاتی را در راستای تمرکززدایی انجام دادند (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۷). در همین راستا نیز در هنگام شیوع پاندمی کرونا درحالیکه توجه و خواست عمومی برای مقابله با آن، معطوف به سیاست‌های بین‌المللی و ملی بود (پنیا و همکاران؛ ۱۳۹۸: ۳۵)، طیف وسیعی از متخصصان حوزه مسائل شهری بر این باور بودند که می‌بایست مجموعه تلاش‌ها و تامین نیازها در سطح محلی و توسط نهادهای محلی صورت بگیرد (دوتا و فیشر؛ ۱۳۹۹: ۲۴۱). نتایج تحقیقات گسترده نیز حاکی از آن است که تفویض قدرت به مقامات و دولت‌های محلی در غالب رویکرد حکمروایی شهری، منجر به دستیابی به دستاوردهای گسترده‌ای در رابطه با ارائه خدمات عمومی و مدیریت پاندمی‌هایی نظیر کرونا می‌شود (فاگوت؛ ۱۳۹۲: ۲۱). علت این امر آن است که راهبردهای یکپارچه حکمروایی شهری از طریق سیستم‌های حکمروایی چندگانه برای هماهنگی فعالیت‌ها، بینش بلند مدت، برنامه‌ریزی قبل از رویداد، سرمایه‌گذاری کافی در سیستم‌های مراقبت‌های بهداشتی اولیه، هشدار زود هنگام، هماهنگی فعالیت‌های بخش‌های مختلف و ذینفعان، پاسخی موثر در برابر پاندمی‌ها و شیوع بیماری‌ها در شهرها هستند (خاوریان و شریفی؛ ۱۳۹۸: ۷). لازم به ذکر است که برای دستیابی به این مهم و تحقق حکمروایی شهری در همه ابعاد آن، از یک سو می‌بایست ذینفعان موثر در حکمروایی شهری به حکومت و دولت‌های محلی و اقدامات آن در راستای دستیابی به اهداف مورد انتظار اعتماد نمایند و از سویی دیگر باید مکانیسم‌های موثر برای مشارکت شهروندان فعال شود، افزون بر آن، انتخاب بازیگران کلیدی کارآمد و افرادی واجد ویژگی‌ها و صلاحیت‌های تخصصی، ظرفیت و توانایی بسیار حائز اهمیت می‌باشد (فتاحی، ۱۳۹۹: ۲۱۸). در ادامه چهار مورد از بازیگران کلیدی حکمروایی شهری در واکنش به پاندمی‌هایی نظیر کرونا آورده شده است:

شبکه‌های شهری: شبکه‌های شهری منجر به تبادل دانش، تحرک و ترویج سیاست‌ها و در نهایت اتخاذ بهترین تصمیمات و عملکردها می‌شود. در طول شیوع و گسترش پاندمی‌ها، شبکه‌های شهری به دنبال ادغام واکنش‌ها و بازتابی شرایط عادی هستند. لازم به ذکر است که از آنجایی که نقش، دسترسی و نفوذ شبکه‌های شهری در هنگام بروز پاندمی‌هایی نظیر کرونا تقویت می‌شود، در همین راستا مسئولیت‌پذیری و توجه به اولویت‌های محلی بسیار مهم می‌باشد (مک گویرک و همکاران؛ ۱۳۹۸: ۳)؛ **شبکه‌های مشارکتی به رهبری بخش خصوصی:** بازیگرانی که در چنین شبکه‌هایی حضور دارند همواره به دنبال اتخاذ بهترین اقدامات برای واکنش به بحران و بازتابی شرایط عادی هستند. افزون بر آن تولید و ارتقاء ظرفیت‌های

1Peña et al

2Dutta & Fischer

3Faguet

4Khavarian & Sharifi

5McGuirk et al

حکمروایی، مرتفع نمودن فوری نیازها و استفاده از فرصت‌ها برای پیشبرد برنامه‌های سیاسی و اقتصادی از دیگر اهداف بازیگران فعال در این شبکه‌ها می‌باشد (مک‌گویرک و همکاران، ۱۳۹۸: ۴)؛ **سازمان‌های غیرانتفاعی و بشردوستانه**: اخیراً نقش این سازمان‌ها از خیریه صرف، به مشارکت مستقیم‌تر در سیاست‌گذاری، تشکیل دستور کارهای شهری و شکل دادن به سبک‌های مختلف حکمروایی شهری، تغییر نموده است (آکوتو، ۱۳۹۸: ۳۱۸). ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت می‌باشد که چون سازمان‌های غیرانتفاعی و بشردوستانه مشارکت گسترده‌تری در ایجاد هماهنگی میان طیف متنوعی از پاسخ‌های ارائه شده دارند، بنابراین این احتمال وجود دارد که سازمان‌های مذکور نقش موثرتری را نیز در شکل‌دهی به دستورکارهای جدید شهری در راستای بهبود و بازیابی شرایط عادی در دوران پساکرونا ایفا نمایند، البته تحقق این امر مستلزم ارزیابی میزان مسئولیت‌پذیری و نیز ارزیابی هنجارها و شیوه‌های مشارکت آن‌ها می‌باشد (مک‌گویرک و همکاران، ۱۳۹۸: ۶)؛ **گروه‌های مدنی**: بازیگران گروه‌های مدنی که افزون بر همکاری با دولت، به صورت مستقل از دولت نیز عمل می‌کنند، منجر به ایجاد شکل جدیدی از ظرفیت‌های حکمروایی شهری شده‌اند. در همین راستا در طول شیوع پاندمی کرونا گروه‌های مدنی برای جبران نارسایی‌های دولت، بسیاری از منابع حیاتی را به صورت هماهنگ در جوامع شهری توزیع نموده‌اند (سولنت، ۱۳۹۸).

لازم به ذکر می‌باشد که کووید-۱۹ منجر به ظهور فصل جدیدی از مداخله دولت؛ قدرت‌های دولتی و سایز ذینفعان شهری در کنترل بیماری‌ها و تامین سلامت عمومی و نیز حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی شده است. به عبارت دیگر بروز و ظهور این پاندمی به ایجاد و تقویت مکانیسم‌های حکمروایی شهری دامن زده است (مک‌گویرک و همکاران، ۱۳۹۸). در جدول (۲) مکانیسم‌های مهم حکمروایی شهری در طول شیوع پاندمی کرونا و دوران پس از آن آورده شده است:

جدول ۲. مکانیسم‌های حکمروایی شهری در طول شیوع پاندمی کرونا و دوران پس از آن

ردیف	مکانیسم‌های حکمروایی شهری در طول شیوع پاندمی کرونا و دوران پس از آن	عملکرد مکانیسم‌های حکمروایی شهری در طول شیوع پاندمی کرونا و دوران پس از آن	مثال
۱	مکانیسم‌های تجربی ^۱	در طول شیوع پاندمی کرونا و دوران پس از آن مجموعه فعالیت‌های شهرداری‌های و سازمان‌های دولتی، با همکاری و نوآوری‌های بخش خصوصی که امکان تعلیق فرایندهای مرسوم و تسریع تغییرات نهادی را فراهم می‌نماید، متمرکز می‌گردد. به اعتقاد طیف وسیعی از محققان این حوزه، مکانیسم‌های تجربی حکمروایی شهری که مشتمل بر نوآوری بخش خصوصی در بحث حکمروایی شهری برای مدیریت بحران پاندمی کرونا هستند می‌بایست شامل مهارت، علم	طرح خلاقانه دولت نیوساوتولز ^۲ با عنوان «خیابان به عنوان فضای مشترک»، برای پاسخگویی به نیازهای فاصله‌گذاری اجتماعی، حمل و نقل پویا، عبور و مرور وسایط نقلیه کوچک در زمان بحران و سایر تقاضاهای شهروندان در دوران پساکرونا طراحی و اجرا گردیده است (دپارتمان برنامه

¹Solnit

²New South Wales

		تجزیه و تحلیل، سنجش و ارزیابی باشند (مک گویرک و همکاران، ۱۳۹۸). مکانیسم‌های تجربی، آزمایش‌های دنیای واقعی را با روش‌های رادیکالی‌تر حکمروایی انجام می‌دهند اما نگرانی‌های عمومی ایجاد شده را نادیده می‌گیرند، به عنوان مثال می‌توان به قابلیت‌های هوش مصنوعی و رباتیکی ایجاد شده برای نظارت و تنظیم امنیت زیستی، تحرکی و رفتاری در فضاها، عمومی پس از وقوع پاندمی کرونا اشاره نمود. معیارهای ارزیابی و تحلیل مکانیسم‌های تجربی حکمروایی شهری حاکی از آن است که چنین مکانیسم‌هایی در نهایت منجر به تغییرات دائمی‌تر در حکمروایی شهری می‌شوند (توماس، ۱۳۹۸).	ریزی، صنعت و محیط زیست NSW، ۱۳۹۸). در سنگاپور ربات‌هایی به شکل سگ برای حفظ و تنظیم فاصله‌گذاری اجتماعی معرفی شدند. (یان و همکاران، ۱۳۹۸). در چین نیز سیستم‌های تصویربرداری و تشخیص چهره حرارتی برای افزایش میزان مدیریت فضاها، شهری و کنترل اجتماعی ایجاد شدند (یان و همکاران، ۱۳۹۸).
۲	مکانیسم‌های مبتنی بر داده	بدون تردید مدیریت شهری در دوران شیوع پاندمی کرونا از یک سو حرکت به سوی توجه به داده‌های فضایی، تصمیم‌گیری مبتنی بر داده و اشکال نوین مدیریت و حکمروایی شهری را تسریع نموده و منجر به تزریق پلتفرم‌های دیجیتال به جنبه‌های مختلف زندگی شهروندان شده است (سینمن، ۱۳۹۸)، و از سویی دیگر ارتباطات میان مقامات شهری، دانشگاه‌ها، شرکت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و منابع مرتبط با داده‌های نقشه‌برداری را افزایش داده است (براندون، ۱۳۹۸).	نیوساوتولز، پلتفرم شهر دیجیتال به عنوان راه‌حلی دیجیتالی برای تشویق و ایجاد تحرک در شهروندان برای مشارکت در امور شهری ارائه گردید. طبق نظر متخصصان این طرح موفق ارزیابی شد، چراکه به اعتقاد آن‌ها طرح مذکور منجر به بهبود شرایط شهر در هنگام وقوع پاندمی کرونا و تامین نیازهای متنوع شهروندان در دوران پسا کرونا خواهد شد (نیوکاسل، ۱۳۹۸).
۳	مکانیسم‌های جمع‌گرایی	جمع‌گرایی و توجه به اکثریت بازیگران موجود در جامعه؛ امکان بهره‌مندی از ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها و رویکردهای بسیار موثر سیاست‌گذاری را برای مدیریت معضلات و چالش‌های پیچیده شهر فراهم می‌کند. وقوع بحران پاندمی کرونا نشان داد که جمع‌گرایی و توجه به طیف وسیع بازیگران موثر در حکمروایی شهری راهی مناسب برای استفاده از اطلاعات و منابع جمعی جهت رسیدگی به نیازهای فوری شهروندان می‌باشد. ذکر این نکته بسیار	در بریتانیا طرح‌های سرمایه‌گذاری جمعی برای تامین منابع مالی جوامع محلی و سازمان‌هایی که وقوع پاندمی معضلات و چالش‌هایی را برای آن‌ها بوجود آورده بود، به اجرا درآمد. نتایج نشان می‌دهد که این اقدام جمعی بریتانیا در بسیاری از شهرها کمک شایانی به حکمروایی شهری جهت

1NSW Department of Planning, Industry and Environment

2Yan et al

3Thomas

4City of Newcastle

5Cinnamon

6Brundson

مقابله با معضلات و چالش‌های پیچیده در دوران شیوع این پاندمی و پس از آن، نمونه است (بک و رینولدز، ۱۳۹۸).	حائز اهمیت است که گرچه، جمع‌گرایی و توجه به طیف وسیع بازیگران موثر در حکمرروایی شهری شیوه‌ای مبتکرانه و از پایین به بالا برای حل مسائل و مشکلات شهری است، اما وقوع پاندمی کرونا نشان داد که تنها با تکیه صرف بر این مورد نمی‌توان بر چالش‌ها فائق آمد، بنابراین بهره‌مندی از ظرفیت‌های دولتی نیز ضروری می‌باشد (مک گویری و همکاران، ۱۳۹۸).	
---	--	--

منبع: نگارندگان

در حالت کلی توضیحات نظری بسیاری در رابطه با ضرورت توجه به رویکرد حکمرروایی شهری در غالب مشارکت دولتهای محلی و ذینفعان برای مدیریت بحران‌هایی نظیر بحران پاندمی کرونا و نیز چرایی عملکرد مطلوب‌تر دولتهای محلی در مقایسه با عملکرد دولتها وجود دارد. در ادامه سه دلیل کلیدی که نشان می‌دهد که حکومت‌های محلی در غالب حکمرروایی شهری نقش موثرتری در مدیریت پاندمی‌هایی نظیر کرونا دارند، آورده شده است: ۱- دولتهای محلی ارتباط نزدیکی با مردم دارند، بنابراین با تکیه بر این ارتباط قادر هستند در شرایط اضطرار، بهتر و موثرتر جوامع را مدیریت و هدایت نمایند (مانور^۱، ۱۳۷۷: ۳۱۱)، همچنین بر خلاف، مقامات محلی در مقایسه با بروکرات‌های دولتی، نسبت به نیازهای جوامع محلی آگاه‌تر هستند، بنابراین توانایی بیشتری در بسیج بازیگران محلی، موقعیت بهتری برای نظارت بر فعالیتهای مردمی و امکان پیش‌بینی و حل بهتر چالش‌ها و مشکلات خاص جامعه را خواهند داشت (سینگ و شارما^۲، ۱۳۸۵: ۴۱۱). ۲- مقامات محلی خود را متعلق به جوامعی می‌دانند که بدان خدمت می‌کنند، بنابراین این احساس تعلق منجر به پاسخگویی سریع‌تر به نیازهای مردم می‌شود، همچنین مقامات محلی برای مردم قابل‌دسترستر از مقامات دولتی هستند و این امر آنها را نسبت به رفع نیازهای مردم پاسخگوتر می‌نماید (کروکس-ویزئر^۳، ۱۳۹۳: ۱۷)؛ ۳- دولتهای محلی برای انجام وظایف مختلف نظارتی نسبت به سایر بازیگران خارجی مشروع‌تر تلقی می‌شوند. علت عمده این امر آن است که مقامات محلی به صورت کاملاً مستقیم توسط مردم انتخاب می‌شوند، بنابراین آنها منعکس‌کننده ارزش‌ها، آرزوها و هویت شهروندان می‌باشند (فیشر^۴، ۱۳۹۷: ۱۵۲).

در پایان ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت می‌باشد که دولتها به تنهایی و بدون حمایت و کمک تمامی ذینفعان شهری قادر به اداره و مدیریت موثر و کارآمد شهرها نیستند و شهرهای سالم و شهرهای مقاوم در برابر آثار و خطرات جانبی ناشی از پاندمی‌هایی نظیر کرونا نیز به تنهایی و بدون کمک دولت واجد

1Baeck & Reynolds

2Manor

3Singh & Sharma

4Kruks-Wisner

5Fischer

اعتبار و ظرفیت نمی‌باشند، بنابراین برای دستیابی به شهرهای مقاوم در برابر پاندمی‌ها، می‌بایست دولت‌های ملی و محلی در کنار هم و هماهنگ با هم عمل نمایند. در این رابطه می‌توان به اقدامات توانمندسازانه موثری نظیر اصلاح سیستم‌های مالی کنونی شهرها توسط دولت‌ها برای استفاده دولت‌های محلی از درآمدهای مالیاتی، تامین امکان دسترسی دولت‌های محلی به سرمایه‌ها برای تجهیز زیرساخت‌های شهری و نیز سرمایه‌گذاری، تامین ظرفیت مالی کافی دولت‌های محلی برای هدایت موثر یارانه‌ها، اشاره نمود (آکوتو، ۱۳۹۸: ۳۱۶). همچنین حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا مستلزم اصلاح قوانین مرتبط با امور مالی، اختیارات و وظایف حکمروایان شهری است. برای پاسخ مناسب به پیچیدگی شرایط شهرها بویژه کلانشهرها در دوران پسا کرونا می‌بایست اصلاحات اساسی در چارچوب تشخیص صلاحیت عمومی کارمندان دولت، آموزش میلیون‌ها ارائه دهنده خدمات شهری و ایجاد اصلاحات حرفه‌ای انجام شود (کانولی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۱۵).

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات اسنادی است و به لحاظ رویکرد روش‌شناسی نیز با توجه به ماهیت داده‌ها در زمره پژوهش‌های کیفی مروری قرار می‌گیرد. در این تحقیق، به منظور مرور و تحلیل نظام‌مند مطالعات صورت گرفته در رابطه با عوامل و مولفه‌های موثر بر حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا از روش فراتحلیل کیفی در سطوح محتوایی و آمار توصیفی استفاده شده است و برای پیاده‌سازی آن نیز از روش شش مرحله‌ای چانگ و همکاران^۱ (۲۰۰۶) و روش هفت مرحله‌ای ساندولوفسکی و باروسو^۲ (۲۰۰۷) استفاده شده است و پیروی از چک لیست استاندارد پریزما نیز در استخراج داده‌های مورد نیاز در اولویت قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل تمامی مقالات علمی-پژوهشی در دسترس چاپ شده در مجلات داخلی معتبر تا انتهای سال ۱۴۰۲ هجری شمسی می‌باشد که برای یافتن آن‌ها از پایگاه‌های علمی مگایران، نومگز، علم نت، ایرانداک، سیوسلیکا و غیره استفاده شده است و برای اعتبار سنجی مجلات نیز مراجعه به فهرست برخط رتبه بندی نشریات موجود در پرتال رسمی وزارت علوم مدنظر بوده است.

لازم به ذکر می‌باشد که نمی‌توان هیچ ادعایی مبنی بر دستیابی به همه مقالات موجود داشت و بر این اساس به منظور تعیین حجم نمونه به اصل اشباع نظری محقق در پژوهش‌های کیفی رجوع گردید، که به گفته گوبا و لینکلن^۳ (۱۹۹۴) رسیدن به اندازه نمونه ۱۲مقاله و حتی کمتر نیز در این موارد مکفی محسوب می‌گردد و چنانچه نمونه بدست آمده کاملاً دقیق و بصورت سیستماتیک و با رعایت اصول و معیارهای مطالعات کیفی انتخاب و بررسی شوند، یقیناً تمامی اطلاعاتی را که محقق در پی آن است، پوشش داده می‌شود (نیکبین و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۵). با پیروی از روش ترکیبی ذکر شده ابتدا به طراحی سوال و مشخص نمودن هدف تحقیق پرداخته شد و سپس برای جستجوی مقالات در پایگاه‌های معتبر علمی یاد شده

1Chung et al

2andelowski & Barroso

3Guba & Lincoln

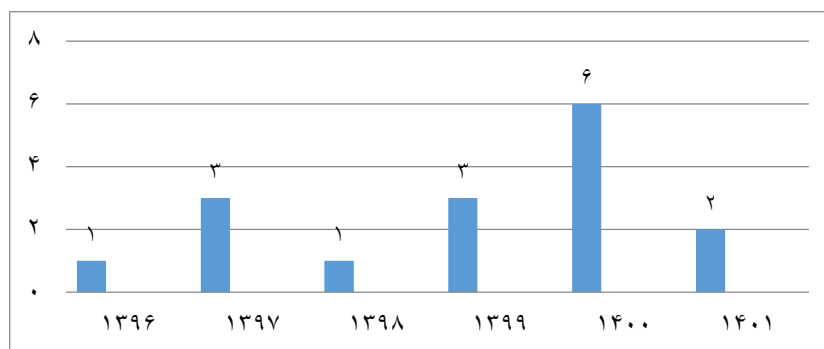
کلیدواژه‌های مدنظر تحقیق به زبان فارسی مورد جست و جو قرار گرفتند که عبارت بودند از: حکمروایی شهری، پسا کرونا، عوامل و مولفه‌ها. سپس و در گام سوم مقالات گردآوری شده به لحاظ میزان پوشش‌دهی و همخوانی مناسب با دایره شمول هدف و سوال تحقیق مورد غربالگری قرار گرفته و مقالات مناسب انتخاب گردیدند. مراحل چهارم الی ششم نیز به ترتیب شامل مرور مقالات منتخب و استخراج داده های کیفی با تاکید بر اصول چک لیست پریزما، تجزیه و تحلیل کیفی داده ها و ارائه یافته ها و نتایج می باشند.

شکل ۱. فرایند ترکیبی پیاده‌سازی فراتحلیل کیفی
منبع: حیدری چیا نه و همکاران، ۱۴۰۲

یافته‌ها و بحث

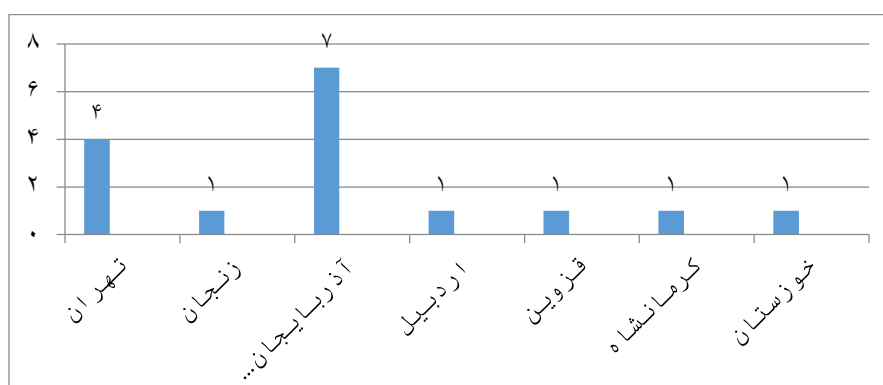
یافته‌های موسوم به آمار توصیفی در رابطه با مقالات منتخب نشان می‌دهد که توزیع زمانی چاپ مقالات مذکور در یک بازه زمانی ۶ ساله رخ داده است و از سال‌های ۱۳۹۶ الی ۱۴۰۱ هجری شمسی بوده است. جزئیات بازه زمانی به شرح شکل (۲) می‌باشد که نشان‌گر فراوانی غالب مقالات در سال ۱۴۰۰ با تعداد ۶ عنوان مقاله و کمترین میزان فراوانی برای سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ با صرفاً یک عنوان مقاله می‌باشد.

شکل ۲. نمودار فراوانی توزیع زمانی چاپ مقالات منتخب پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهش

مقالات منتخب حاصل کار و مشارکت مجموع ۴۸ نویسنده از ۷

استان و ۸ شهر کشور ایران بوده است و بیشترین تعداد مقالات به لحاظ توزیع مکانی نویسندگان و یا همان محل تدوین متعلق به استان آذربایجان شرقی می‌باشد که ۴۳/۷۵٪ از تحقیقات را به خود اختصاص داده‌اند و کمترین تعداد مقالات به لحاظ توزیع مکانی نویسندگان متعلق به استان‌های زنجان، اردبیل، قزوین، کرمانشاه، خوزستان می‌باشد که هر کدام از شهرهای مذکور ۶/۲۵٪ از تحقیقات را شامل می‌شوند (شکل ۳). همچنین مدرک علمی ۵ نفر که معادل ۱۰/۴۱٪ کارشناسی ارشد می‌باشد. به لحاظ رتبه علمی نویسندگان نیز ۲۹ نفر و معادل ۶/۴۱٪ از نویسندگان خود را به عنوان عضو هیات علمی و یا مدرس مدعو معرفی نموده‌اند و ۱۱ نفر و معادل ۲۲/۹۲٪ از نویسندگان با عنوان دانشجوی مقطع دکتری، ۳ نفر و معادل ۶/۲۶٪ از نویسندگان با عنوان دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد در پژوهش‌های مذکور مشارکت داشته‌اند.

شکل ۳. نمودار توزیع مکانی تدوین مقالات منتخب پژوهش
منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه مشخصات مقالات نهایی مورد استفاده به شرح جدول (۳) آورده شده است:

جدول ۳. مشخصات مقالات نهایی مورد استفاده

عنوان	سال	نام نویسندگان	نام مجله
بررسی نقش ساختاری حکمروایی خوب شهری در ایجاد شهرهای هوشمند مطالعه موردی: شهرداری تبریز	۱۳۹۶	شهریور روستایی، محمد رضا پورمحمدی، حکیمه قنبری	نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری
ارزیابی رابطه رضایت شهروندی و الگوی عملکرد مدیریت محلی مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری مطالعه موردی: مناطق ۲، ۵ و ۶ شهر تبریز	۱۳۹۷	شهریور روستایی، شهلا نعیمی مطلق، فرزانه درویشی	نشریه جغرافیا و توسعه فضای شهری
امکان‌سنجی کاربرد مدل حکمروایی شهری مشارکتی در سطح واحد همسایگی (برنامه NBN) مطالعه موردی: منطقه ۲ تبریز	۱۳۹۷	شهریور روستایی، فروغ اندستا	نشریه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری
بررسی نقش الگوی حکمروایی خوب شهری در تحقق شهر تاب‌آور مطالعه موردی: شهر اهواز	۱۳۹۷	سعید ملکی، محمود آروین، شهرام بذرافکن	نشریه دانش شهرسازی
بررسی تاثیر حکمروایی شهری بر تاب‌آوری شهرها مورد مطالعه: شهر تهران	۱۳۹۸	غلامرضا سروش‌شان، عبداله هندیانی، پروانه زیویار پرده‌ای، علی توکلان	نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی
بررسی میزان انطباق‌پذیری مدیریت	۱۳۹۸	ثریا رحمتی دلیر،	نشریه مطالعات

هنر اسلامی	عباس ملک حسینی		شهری ایران با اصول حکمروایی خوب شهری مطالعه موردی: شهر کنگاور
فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی	داریوش اردلان، زهره داودپور، کرامتاله زیاری	۱۳۹۹	مقایسه دو نظریه حکمروایی شهری و تاب‌آوری نهادی در نظام مدیریت شهری با روش تحلیل محتوا و ارائه مدل ارتقاء یافته مطالعه موردی: شهر قزوین
نشریه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری	علی حسینی، حامد رمضان‌پور، حسن آشوری	۱۳۹۹	تحلیل شاخص‌های حکمروایی شهری و تأثیر آن بر کیفیت مکان مطالعه موردی: شهر آذرشهر
فصلنامه علمی اقتصاد و مدیریت شهری	سید هادی حسینی	۱۳۹۹	تدوین الگوی ساختاری تفسیری حکمرانی مطلوب شهری در زمان شیوع اپیدمی کرونا
نشریه آمایش جغرافیایی فضا	محمدعلی فیروزی، شهریور روستایی، محمدجواد کاملی‌فر، سعید ملکی	۱۳۹۹	شناخت و ارزیابی تأثیر مولفه‌های حکمروایی شهری از منظر رویکرد مدیریت دانش مطالعه‌ای در کلانشهر تبریز
فصلنامه جغرافیا	غلامرضا سروشان، پروانه زیویار، علی توکلان	۱۴۰۰	تبیین وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در شهر تهران
فصلنامه شهر پایدار	محمد تقی حیدری، زهرا رسول‌زاده، میلاد حسنعلی‌زاده، مرتضی نصرتی هشی	۱۴۰۰	تبیین اثرات حکمروایی مطلوب شهری بر تاب‌آوری اجتماعی شهروندان در برابر اپیدمی کووید-۱۹ مطالعه موردی: شهر تبریز
فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی	علیرضا استاد محمودنیا، یوسفعلی زیاری، رحیم سرور	۱۴۰۰	تبیین نقش حکمروایی خوب بر تاب‌آوری شهری مطالعه موردی: محله امیریه ناحیه ۲، منطقه ۱۱ تهران
نشریه برنامه‌ریزی و آمایش فضا	کرامت‌الله زیاری، رضا کانونی	۱۴۰۰	تحلیل ساختاری تاب‌آوری اجتماعی در چارچوب حکمروایی شایسته شهری با رویکرد آینده‌پژوهی مطالعه موردی: شهر اردبیل
نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی	فروغ اندستا، شهریور روستایی	۱۴۰۰	ارزیابی عوامل مؤثر بر اجرای حکمروایی شهری مشارکتی (برنامه NBN) مطالعه موردی: منطقه ۲ کلانشهر تبریز
فصلنامه جغرافیا	شبناز خمجانی، رحیم سرور، طوبی امیر عضدی، آزاده اربابی سیزواری	۱۴۰۱	تحلیل تطبیقی حکمروایی خوب شهری مطالعه موردی: مناطق ۲ و ۱۰ شهر تهران

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های محتوایی مقالات نیز نشانگر آن است که به لحاظ نوع پژوهش (کمی، کیفی و ترکیبی) ۱ عنوان و معادل ۶/۲۵٪ از مقالات در زمره مقالات کیفی و در مقابل ۲ عنوان و معادل ۱۲/۵٪ نیز دارای رویکرد کمی نسبت به موضوع مورد مطالعه خود بوده‌اند. همچنین ۱۳ عنوان و معادل ۸۱/۲۵٪ از مقالات نیز در روش‌های تجزیه و تحلیل خود دارای رویکرد ترکیبی و آمیخته می‌باشند؛ به لحاظ هدف پژوهش (کاربردی و بنیادی) ۵ عنوان و معادل ۳۱/۲۵٪ از مقالات دارای هدف پژوهش بنیادی و ۱۱ عنوان و معادل ۶۸/۷۵٪ از مقالات نیز دارای هدف پژوهش کاربردی بوده‌اند؛ به لحاظ ماهیت و روش تحقیق (تاریخی، توصیفی-تحلیلی، همبستگی، علی، تجربی یا آزمایشی) ۱۵ عنوان و معادل ۹۳/۷۵٪ از مقالات دارای

رویکرد پژوهشی توصیفی-تحلیلی، ۱ عنوان و معادل ۶/۲۵٪ از مقالات دارای رویکرد پژوهشی همبستگی می‌باشند؛ به لحاظ روش گردآوری داده‌ها (کتابخانه‌ای، میدانی) ۱۴ عنوان و معادل ۸۷/۵٪ از مقالات از روش کتابخانه‌ای، ۱۶ عنوان و معادل ۱۰۰٪ از مقالات از روش میدانی برای پژوهش خود بهره گرفته‌اند؛ ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت می‌باشد که در این میان ۱۳ عنوان و معادل ۸۱/۲۵٪ از مقالات به صورت توأمان از روش کتابخانه‌ای و میدانی برای گردآوری داده‌ها بهره جستند؛ و نیز در رابطه با سوالات پژوهش‌ها که شامل (چیستی، چرایی و چگونگی) هستند، نتایج نشان داد که ۹ عنوان و معادل ۵۶/۲۵٪ از مقالات چیستی و ۱۳ عنوان و معادل ۸۱/۲۵٪ از مقالات چگونگی را مورد بررسی قرار دادند، لازم به ذکر می‌باشد که در این میان تعداد ۶ عنوان و معادل ۳۷/۵٪ از مقالات هم چیستی و هم چگونگی را بررسی نموده‌اند.

در جدول (۴)، ابعاد محتوایی و روش‌شناسانه مطالعات در قالب ماتریس فراتحلیلی ترسیم شده است. در این ماتریس مقالات به لحاظ ابعاد محتوایی و روش‌شناسی و بر پایه ویژگی‌هایی با قابلیت کمی‌سازی اعم از نوع پژوهش، هدف پژوهش، رویکرد پژوهش، روش گردآوری داده و سؤالات پژوهش با تاکید بر چک لیست پریزما مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

جدول ۴. ماتریس فراتحلیل مطالعات بر مبنای ابعاد مطالعاتی و روش‌شناسی چک لیست ریزما

پژوهش

اهداف مطالعات													ماخذ مطالعات		
سوالات پژوهش			روش گردآوری داده		روش تحلیل			ماهیت و روش تحقیق				هدف تحقیق			
چگونگی	جرا	چستی	میدانی	کتابخانه‌ای	ترکیبی	کیفی	کمی	تجربی	علی	همبستگی	توصیفی-تحلیلی	تاریخی		بنیادی	کاربردی
*		*	*	*	*						*			*	سروشان و همکاران، ۱۴۰۰
		*	*	*	*						*			*	حیدری و همکاران، ۱۴۰۰
*		*	*			*					*			*	حسینی، ۱۳۹۹
*			*	*	*						*			*	سروشان و همکاران، ۱۴۰۱
*			*	*	*						*			*	ملکی و همکاران، ۱۳۹۷
*			*	*	*						*			*	حسینی و همکاران، ۱۳۹۹
*			*	*	*					*			*		محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰
		*	*	*			*				*			*	زیاری و کانونی، ۱۴۰۰
		*	*	*	*						*		*		اردلان و همکاران، ۱۳۹۹
*			*	*	*						*		*		دلیر و حسینی، ۱۳۹۸
*			*		*						*			*	خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱
*		*	*	*	*						*		*		اندستا و روستا، ۱۴۰۰

*		*	*	*		*			*			*		*	روستایی و اندستا، ۱۳۹۷
*		*	*	*	*				*			*	*		روستایی و همکاران، ۱۳۹۶
*			*	*	*				*			*	*		روستایی و همکاران، ۱۳۹۷
*		*	*	*	*				*			*	*		فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹

منبع: یافته‌های پژوهش

در رابطه با هدف اصلی پژوهش حاضر نیز که به منظور نیل بدان با پیروی از گام چهارم الگو و روش ترکیبی شش مرحله‌ای چانگ و همکاران (۲۰۰۶) و روش هفت مرحله‌ای ساندولوفسکی و باروسو (۲۰۰۷) مطالعه و مرور مقالات منتخب خصوصاً با تاکید بر بخش‌های مبانی نظری، بحث و بررسی و نتایج و یافته‌ها صورت گرفت، یافته‌ها حاکی از آن است که مولفه‌های پرتکرار و اثرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا شامل ۱۹ مولفه می‌باشند که با توجه به فاکتورهای دایره شمول و میزان همگنی قابلیت طبقه‌بندی در ذیل ۵ عامل کلیدی را به شرح جدول (۳) دارا می‌باشند.

از مجموع ۵ عامل مورد طرح عوامل ساختاری و نهادی هر کدام با دارا بودن ۵ و ۴ مولفه موثر مرتبط بیشترین تعداد مولفه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند که این مولفه‌ها برای عامل ساختاری شامل شفافیت، قانون‌مندی، عدالت‌محوری، تمرکززدایی، اثربخشی و کارایی می‌باشد و برای عامل نهادی مولفه‌هایی نظیر مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، اجماع‌پذیری، بینش راهبردی و صداقت رسانه‌ای را می‌توان برشمرد؛ همچنین عامل فرهنگی با ۳ مولفه، در رتبه بعدی دارا بودن مولفه‌های مرتبط و موثر قرار می‌گیرد که این مولفه‌ها شامل تخصص‌گرایی، آگاهی بخشی و آموزش مستمر شهروندان می‌باشد. در ادامه نیز عوامل فردی و فضایی هر کدام با ۲ مولفه در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند که این مولفه‌ها برای عامل فردی شامل مشارکت شهروندان و جهت‌گیری توافقی است و برای عامل فضایی شامل راهبردهای نوین بهداشتی و همکاری فرابخشی سازمان‌ها می‌باشد. جزئیات فراوانی تکرار مولفه‌های مذکور در مقالات مورد بررسی به شرح جدول (۵) می‌باشد که نشان‌گر بیشترین میزان تکرار برای مولفه شفافیت با درصد تکرار ۹۳/۷۵٪ و همچنین کمترین میزان فراوانی تکرار برای مولفه‌های تخصص‌گرایی، صداقت رسانه‌ای، راهبردهای نوین بهداشتی و همکاری فرابخشی سازمان‌ها هر کدام با درصد تکرار ۶/۲۵٪ می‌باشد.

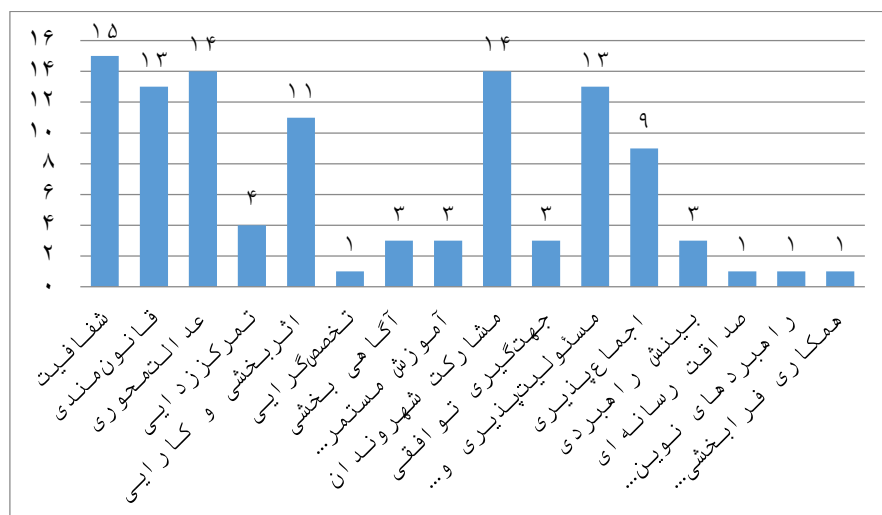
جدول (۵). عوامل و مولفه‌های اثرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پساکرونا

بعد	مسئله کانونی	فراوانی	درصد فراوانی تکرار	منابع
ساخت اری	شفافیت	۱۵	۹۳٪/۷۵	سروش‌ان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ ملکی و حسینی، ۱۳۹۹؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۷؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و

همکاران، ۱۴۰۱؛ اندستا و روستایی، ۱۴۰۰؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹				
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۷؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسینی، ۱۳۹۹؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ اندستا و روستایی، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۸۱٪/۲۵	۱۳	قانون‌مندی	
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسینی، ۱۳۹۹؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ اندستا و روستایی، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۸۷٪/۵	۱۴	عدالت‌محوری	
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۲۵٪	۴	تمرکززدایی	
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶	۶۸٪/۷۵	۱۱	اثربخشی و کارایی	
روستایی و همکاران، ۱۳۹۷	۶٪/۲۵	۱	تخصص‌گرایی	
حسینی، ۱۳۹۹؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۷؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۱۸٪/۷۵	۳	آگاهی‌بخشی	فرهنگی
حسینی، ۱۳۹۹؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۷؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۱۸٪/۷۵	۳	آموزش مستمر شهروندان	
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ اندستا و روستایی، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۹	۸۷٪/۵	۱۴	مشارکت شهروندان	فردی
محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ اندستا و روستایی، ۱۴۰۰	۱۸٪/۷۵	۳	جهت‌گیری توافقی	
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسینی، ۱۳۹۹؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶؛ اندستا و روستایی، ۱۴۰۰؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶	۸۱٪/۲۵	۱۳	مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی	نهادی
سروشان و همکاران، ۱۴۰۰؛ حیدری و همکاران، ۱۴۰۰؛ سروشان و همکاران، ۱۴۰۱؛ ملکی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹؛ محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ زیاری و کانونی، ۱۴۰۰؛ اردلان و همکاران، ۱۳۹۹؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ خمجانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ روستایی و اندستا، ۱۳۹۷؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶	۵۶٪/۲۵	۹	اجماع‌پذیری	
محمودنیا و همکاران، ۱۴۰۰؛ دلیر و حسینی، ۱۳۹۸؛ روستایی و همکاران، ۱۳۹۶	۱۸٪/۷۵	۳	بینش‌راهبردی	
حسینی، ۱۳۹۹	۶٪/۲۵	۱	صداقت رسانه‌ای	
حسینی، ۱۳۹۹	۶٪/۲۵	۱	راهبردها	فضایی

ی	ای نوین بهداشتی		
همکاری فرابخشی سازمان ه ا	۱	۶٪/۲۵	حسینی، ۱۳۹۹

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۴. نمودار بیشترین و کمترین فراوانی تکرار مولفه‌های موثر در مقالات منتخب

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل (۵) اولویت‌بندی عوامل و مولفه‌های موثر (هدف و سوال دوم پژوهش) را نشان می‌دهد. در این شکل فراوانی تکرار و درصد فراوانی تکرار هر یک از مولفه‌ها که در جدول (۵) آورده شده است، ملاک اولویت‌بندی می‌باشد. در واقع مولفه‌های با درصد تکرار ۸۱ الی ۱۰۰٪ در اولویت اول با امتیاز ۵، مولفه‌های با درصد فراوانی تکرار ۶۱ الی ۸۰٪ در اولویت دوم با امتیاز ۴، مولفه‌های با درصد فراوانی تکرار ۴۱ الی ۶۰٪ در اولویت سوم با امتیاز ۳، مولفه‌های با درصد فراوانی تکرار ۲۱ الی ۴۰٪ در اولویت چهارم با امتیاز ۲ و در نهایت مولفه‌های با درصد فراوانی تکرار ۲۰٪ در اولویت پنجم با امتیاز ۱ قرار گرفتند.

در عامل ساختاری مولفه‌های شفافیت با درصد تکرار ۹۳٪/۷۵ و امتیاز ۵، قانون‌مندی با درصد تکرار ۸۱٪/۲۵ و امتیاز ۵، عدالت‌محوری با درصد تکرار ۸۷٪/۵ و امتیاز ۵، اثربخشی و کارایی با درصد تکرار ۶۸٪/۷۵ و امتیاز ۴ و تمرکززدایی با درصد تکرار ۲۵٪ و امتیاز ۲ می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که عامل ساختاری با سه مولفه موثر (شفافیت، قانون‌مندی و عدالت‌محوری با امتیاز ۵) و مجموع امتیاز مولفه‌ها ۲۱، اولویت اول می‌باشد.

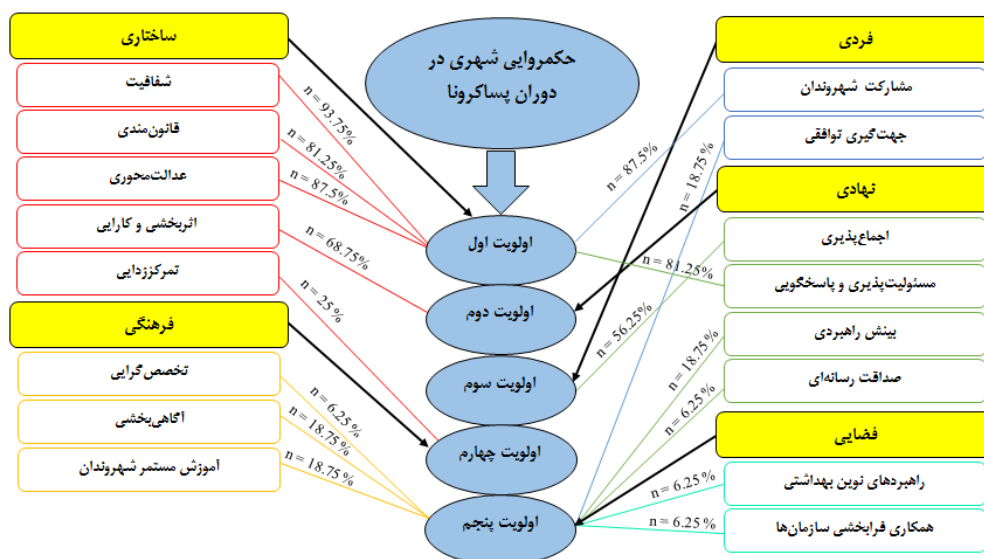
در عامل نهادی مولفه‌های مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی با درصد تکرار ۸۱٪/۲۵ و امتیاز ۵، اجماع‌پذیری با درصد تکرار ۵۶٪/۲۵ و امتیاز ۳، بینش راهبردی با درصد تکرار ۱۸٪/۷۵ و امتیاز ۱ و

صداقت رسانه‌ای با درصد تکرار ۶/۲۵٪ و امتیاز ۱ می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که عامل نهادی با یک مولفه موثر (مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی با امتیاز ۵) و مجموع امتیاز مولفه‌ها ۱۰، اولویت دوم می‌باشد.

در عامل فردی مولفه‌های مشارکت شهروندان با درصد تکرار ۵/۸۷٪ و امتیاز ۵ و جهت‌گیری توافقی با درصد تکرار ۷۵/۱۸٪ و امتیاز ۱ می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که عامل فردی با یک مولفه موثر (مشارکت شهروندان با امتیاز ۵) و مجموع امتیاز مولفه‌ها ۶، اولویت سوم می‌باشد.

در عامل فرهنگی مولفه‌های آگاهی‌بخشی با درصد تکرار ۷۵/۱۸٪ و امتیاز ۱، آموزش مستمر شهروندان با درصد تکرار ۷۵/۱۸٪ و امتیاز ۱ و تخصص‌گرایی با درصد تکرار ۶/۲۵٪ و امتیاز ۱ می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که عامل فرهنگی بدون مولفه موثر و مجموع امتیاز مولفه‌ها ۳، الویت چهارم می‌باشد.

در عامل فضایی مولفه‌های راهبردهای نوین بهداشتی با درصد تکرار ۶/۲۵٪ و امتیاز ۱ و همکاری فرابخشی سازمان‌ها با درصد تکرار ۶/۲۵٪ و امتیاز ۱ می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد که عامل فضایی نیز بدون مولفه موثر و مجموع امتیاز مولفه‌ها ۲، الویت پنجم می‌باشد. جزئیات اولویت‌بندی عوامل و مولفه‌های موثر بر حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا و درصد فراوانی تکرار هر کدام در شکل (۵) آورده شده است:

شکل ۵. اولویت‌بندی عوامل و مولفه‌های موثر بر حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا
منبع: یافته‌های پژوهش با نقل از حیدری چیا نه و همکاران، ۱۴۰۲

نتیجه‌گیری

نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که بیشترین فراوانی مقالات مربوط به سال ۱۴۰۰ با تعداد ۶ عنوان مقاله و کمترین میزان فراوانی مربوط به سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ با صرفاً یک عنوان مقاله می‌باشد. مقالات منتخب حاصل کار و مشارکت مجموع ۴۸ نویسنده از ۷ استان و ۸ شهر کشور ایران بوده است و بیشترین

تعداد مقالات به لحاظ توزیع مکانی نویسندگان و یا همان محل تدوین متعلق به استان آذربایجان شرقی است و کمترین تعداد مقالات به لحاظ توزیع مکانی نویسندگان متعلق به استان‌های زنجان، اردبیل، قزوین، کرمانشاه، خوزستان می‌باشد. همچنین غالب نویسندگان مقالات منتخب دارای مدرک علمی کارشناسی ارشد بودند.

یافته‌های محتوایی مقالات نیز نشانگر آن است بیشترین و کمترین تعداد مقالات به لحاظ نوع پژوهش، به ترتیب دارای رویکرد ترکیبی (آمیخته) و کیفی می‌باشند. همچنین بیشترین و کمترین تعداد مقالات به لحاظ هدف پژوهش به ترتیب دارای هدف پژوهش کاربردی و بنیادی هستند. در ادامه یافته‌های محتوایی مقالات حاکی از آن است که بیشترین و کمترین تعداد مقالات به لحاظ ماهیت و روش تحقیق به ترتیب دارای رویکرد پژوهشی توصیفی-تحلیلی و رویکرد پژوهشی همبستگی می‌باشند. همچنین بیشترین و کمترین تعداد مقالات به لحاظ روش گردآوری داده‌ها به ترتیب دارای روش میدانی و کتابخانه‌ای هستند، لازم به ذکر می‌باشد که ۱۳ عنوان و معادل ۸۱/۲۵٪ از مقالات به صورت توامان از روش کتابخانه‌ای و میدانی برای گردآوری داده‌ها بهره جستند. در نهایت نیز یافته‌های محتوایی مقالات در رابطه با سوالات پژوهش‌ها نشان داد که بیشترین و کمترین تعداد مقالات چگونگی و چرایی را مورد بررسی قرار دارند که در این میان تعداد ۶ عنوان و معادل ۳۷/۵٪ از مقالات هم چرایی و هم چگونگی را بررسی نموده‌اند.

با توجه به یافته‌های پژوهش و در پاسخ به سوالات تحقیق می‌توان گفت که مهم‌ترین عوامل و مولفه‌های تاثیرگذار بر حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا و اولویت‌بندی آن‌ها به ترتیب شامل عوامل اساسی ساختاری (اقتصاد سیاسی شهری، شرایط جغرافیایی و تاریخی) با معیارهای شفافیت، قانون‌مندی، عدالت‌محوری، اثربخشی و کارایی و تمرکززدایی؛ نهادی (ارتباط میان کارگزاران و فرهنگ) با معیارهای مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، اجماع‌پذیری، بینش راهبردی و صداقت رسانه‌ای؛ فردی (نقش منافع شخصی در اقدامات جمعی، استراتژی‌ها و تصمیم‌های بازیگران) با معیارهای مشارکت شهروندان و جهت‌گیری توافقی؛ فرهنگی (نظام‌های ارزشی تاریخی و اجتماعی) با معیارهای تخصص‌گرایی، آگاهی بخشی و آموزش مستمر شهروندان و فضایی (برهم‌کنش‌های بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای-محلی) با معیارهای راهبردهای نوین بهداشتی و همکاری فرابخشی سازمان‌ها می‌باشد که جزئیات مولفه‌های موثر به تفکیک عوامل مربوطه و با ذکر فراوانی و درصد تکرار فراوانی به تفصیل و در قالب جدول ۵ و اشکال ۴ و ۵ ذکر گردیده است. حال با توجه به لزوم پیشنهاد و ارائه یک چارچوب مفهومی برای فرایند حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا، در پژوهش حاضر با تکیه بر یافته‌های تحقیق و اولویت‌بندی صورت گرفته، پیشنهاداتی اجرایی و عملیاتی به شرح زیر برای متولیان مدیریت و برنامه‌ریزی شهری ارائه می‌گردد:

ساختاری: اتخاذ رویکرد حکمروایی شهری در هنگام بروز

بحران‌های مرتبط با حوزه سلامت شهروندان به دلیل اتکاء ساختار این رویکرد بر مولفه‌های مرتبط با اقتصاد سیاسی شهر، شرایط جغرافیایی و تاریخی نظیر مولفه شفافیت که تحقق آن در گرو صداقت مسئولین در دادن اطلاعات و آمارهای بهداشتی، نظرخواهی مسئولین از مردم نسبت به طرح‌های مرتبط با بهداشت عمومی، مصمم بودن به اجرای تصمیمات گرفته شده جهت مهار و کاهش اثرات سوء پاندمی و مشخص بودن فرایند تائید و تصویب سیاست‌های مقابله با پاندمی کرونا می‌باشد؛ مولفه قانون‌مندی که تحقق آن در گرو وجود قوانین کارآمد مرتبط با حوزه سلامت، رعایت عادلانه چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با بهداشت عمومی، دور بودن دست افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌های حوزه بهداشت و ایجاد چهارچوبی قانونی و مشروع برای ساختار و نیز رعایت کردن آن برای همه و ترویج آن در سطح جامعه است؛ مولفه عدالت‌محوری که تحقق آن در گرو ایجاد فرصت‌های مناسب و برابر برای همه شهروندان به منظور کاهش اثرات مخرب اقتصادی ناشی از پاندمی کرونا و تلاش برای تخصیص و توزیع عادلانه منابع و مشارکت اقشاری که در فرایند اعلام نظر و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با حوزه سلامت نقشی ندارند، می‌باشد؛ مولفه تمرکززدایی که تحقق آن در گرو اعطای اختیارات به نهادهای محلی در جهت کسب مشروعیت و واگذاری بخشی از اختیارات و وظایف دستگاه‌های دولتی به نهادهای محلی و شهرداری‌ها در جهت اداره امور و برآوردن خواسته‌های شهروندان در طول شیوع کرونا و در دوران پساکرونا است و مولفه اثربخشی و کارایی که تحقق آن در گرو استفاده از کارایی مدیران رده‌های میانی و بالایی در رابطه با مهار پاندمی کرونا، میزان اثربخشی حکومت در جمع‌آوری درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای آن و تخصیص آن به حوزه سلامت عمومی، تدوین به موقع بودجه‌های سالانه بهداشتی، توانایی حکومت در ایجاد زیرساخت‌های بهداشتی در سطح محلی، توانایی حکومت در حل مشکلات اقتصادی ناشی از بحران کرونا، کیفیت خدمات مدنی و میزان توانایی دیوان‌سالاری در زمان شیوع کرونا و نیز دوران پساکرونا و نیز توانایی حکومت در رویارویی با بحران‌های نظیر پاندمی کرونا می‌باشد.

نهادی: تاکید بر بعد نهادی حکمروایی شهری به دلیل تاکید این رویکرد بر مولفه‌های مرتبط با ارتباط کارگزاران و فرهنگ نظیر مولفه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی که تحقق آن در گرو تلاش مدیران برای تشویق مردم به پذیرش مسئولیت‌های بهداشت شخصی و جمعی، شایستگی مدیران محله در پذیرش مسئولیت‌های مرتبط با بهداشت عمومی، اعتراف مدیران محله به اشتباهات خود در حوزه سلامت عمومی، پیگیری تحقق طرح‌های بهداشتی در دست اجرا جهت کاهش اثرات مخرب شیوع پاندمی کرونا، برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات مدیران شهری در راستای مقابله با شیوع پاندمی کرونا، ایجاد سازوکار برای انتقال نیازها و خواسته‌های اهالی محله به مسئولان رده بالا، روراست بودن مدیران محله در ارائه برنامه‌های مهار پاندمی و کاهش اثرات بلندمدت آن در دوران پساکرونا است؛ مولفه اجماع‌پذیری که تحقق آن در گرو توجه به منافع همه شهروندان به طور مستقیم و غیرمستقیم توسط

نهادهای قانونی مرتبط با حوزه سلامت می‌باشد؛ مولفه بینش راهبردی که تحقق آن در گرو فراتر رفتن از روزمرگی‌ها در برخورد با مسائل بهداشتی محله در دوران پسا کرونا و بهره‌مندی از بینشی عمیق، ژرف، آینده‌نگر، گسترده و درازمدت در زمینه بهداشت عمومی است و مولفه صداقت رسانه‌ای که تحقق آن در گرو پایبندی به اصل صداقت خبری در اعلام اخبار، اطلاعات و آمارهای مرتبط با پاندمی کرونا می‌باشد.

فردی: تاکید بر بعد فردی حکمروایی شهری به دلیل تاکید این رویکرد بر مولفه‌های مرتبط با نقش منافع شخصی در اقدامات جمعی نظیر مولفه مشارکت شهروندان که تحقق آن در گرو سهیم شدن شهروندان در قدرت و تاثیرگذاران بر تصمیم‌گیری‌های مرتبط با بهداشت عمومی، نظارت اهالی محله بر تصمیم‌گیری‌های مربوط به بهداشت محله، ایجاد بستری برای فعالیت مردم، واگذاری اداره محله به خود محله، تسهیل مداخله شهروندان در روند برنامه‌های مرتبط با حوزه سلامت است و مولفه جهت‌گیری توافقی که تحقق آن در گرو میانجیگری بین دیدگاه‌ها و منافع مختلف موجود در سطح جامعه شهری به منظور دستیابی به توافقات گسترده درباره طرح‌ها و برنامه‌ها در جهت مقابله با پاندمی کرونا و کاهش اثرات مخرب آن در دوران پسا کرونا می‌باشد.

فرهنگی: توجه به بعد فرهنگی حکمروایی شهری به دلیل تاکید این رویکرد بر مولفه‌های مرتبط با نظام‌های ارزشی تاریخی و اجتماعی نظیر مولفه تخصص‌گرایی که تحقق آن در گرو بکارگیری مدیران و متولیان متخصص در تمامی حوزه‌های مرتبط با امور شهری مانند بهداشت است؛ مولفه آگاهی‌بخشی که تحقق آن در گرو افزایش آگاهی شهروندان از حقوق و مسئولیت‌های خود برای مقابله با بحران کرونا و نیز کاهش اثرات مخرب آن در دوران پسا کرونا می‌باشد و مولفه آموزش مستمر شهروندان که تحقق آن در گرو آموزش شهروندان در بخش‌های مختلف شهر و در رابطه با تمامی ابعاد و زمینه‌ها نظیر بهداشت عمومی است.

فضایی: توجه به بعد فضایی حکمروایی شهری به دلیل تاکید این رویکرد بر مولفه‌های مرتبط با برهم‌کنش‌های بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای-محلی نظیر مولفه راهبردهای نوین بهداشتی که تحقق آن در گرو معطوف‌سازی ذهنیت هر مدیر و مسئولی به این امر که چگونه و با چه تمهیدات و راهبردهایی می‌توان تأثیرات مخرب و خطرناک بحران بوجود آمده را کاهش داد و یا کاملاً از بین برد، می‌باشد؛ مولفه همکاری فرابخشی سازمان‌ها که تحقق آن در گرو همکاری ارگان‌ها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی در دوران بروز بحران برای مقابله با آن و نیز همکاری شهروندان در راستای وظایف و مسئولیت‌های شهروندی برای کاهش اثرات مخرب ناشی از بحران‌هایی نظیر پاندمی کرونا، است.

ذکر این نکته بسیار حائز اهمیت می‌باشد که عوامل و مولفه‌های موثر در شیوه حکمروایی شهری در دوران پسا کرونا به صورت زنجیره‌ای به هم متصل هستند و اجرایی شدن هر کدام مستلزم

اجرای سایر اصول می‌باشد؛ به عبارت دیگر عوامل و مولفه‌های موثر در شیوه حکمروایی شهری در دوران پساکرونا یک مجموعه ساختار به هم وابسته هستند که بهبود در وضعیت هرکدام به بهبود در شرایط مولفه دیگر منجر می‌شود.

در پایان جهت ارتقاء سطح کیفی مطالعات آینده پژوهشگران و دانشگاهیان نیز پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد: انجام مطالعات امکان سنجی پیاده‌سازی اقدامات موثر و مورد نیاز جهت اتخاذ رویکرد حکمروایی شهری در دوران پساکرونا با تاکید بر عوامل و مولفه‌ها و اولویت‌بندی‌های شناسایی شده در پژوهش حاضر، انجام پژوهش‌های فراتحلیل در رابطه با موضوع پژوهش با استفاده از روش‌ها و مدل‌های کمی، انجام پژوهش‌های فراتحلیل در رابطه با موضوع پژوهش با استفاده از مقالات معتبر انگلیسی زبان و مقایسه نتایج با تحقیق کنونی و همچنین انجام پژوهش‌های فراتحلیل با رویکرد تطبیقی و مقایسه وضعیت کشور ایران با کشورهای مشابه از نظر ساختار مدیریت شهری و وضعیت بهداشت و سلامت عمومی جامعه.

منابع

- اندستا، فروغ و روستایی، شهرپور (۱۴۰۰). ارزیابی عوامل موثر بر اجرای حکمروایی شهری مشارکتی (برنامه NBN) در منطقه ۲ کلانشهر تبریز، *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۷۶(۲۵): ۴۳-۵۵.
- پوراحمد، احمد؛ فرهادی، ابراهیم؛ قربانی، رامین؛ سجودی، مریم و عبدالله حسین، شاخوان (۱۳۹۹). فراتحلیلی بر پژوهش‌های تاب‌آوری شهری در نشریات علمی‌پژوهشی جغرافیایی ایران، *پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی*، ۱(۲): ۱-۱۹.
- جودکی، حمیدرضا و قاسم‌پور، آرش (۱۴۰۰). چالش‌های حکمروایی مدیریت یکپارچه شهری و ارائه راهکارهای عملیاتی، *رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۵(۵۷): ۱-۱۵.
- حاتمی‌نژاد، حسین؛ همقدم، نوشا و کانونی، رضا (۱۴۰۱). واکاوی مولفه‌های حکمروایی خوب شهری در ایجاد رضایتمندی سکونتی با رویکرد آینده‌پژوهی مطالعه موردی: شهر رشت، *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، شماره ۸۱(۲۶): ۴۳-۶۱.
- حائری، وحید (۱۳۹۹). اقدامات محلی در بحران‌های جهانی حق بر شهر و نقش مراکز حمایت اجتماعی و مدیریت بحران محلات در مقابله با شیوع بیماری کرونا شهر تهران، *ارزیابی تأثیرات اجتماعی*، ۲(۱۱): ۱-۲۷.
- حیدری چیا، رحیم؛ روستایی، شهرپور و کیان، بهنام. (۱۴۰۲). برنامه‌ریزی و توسعه مقاصد گردشگری اسلامی، یک رویکرد فراتحلیلی، *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۴۵(۱۲): ۷-۲۵.
- رضایی، فرشته؛ توکلی‌نیا، جمیله و صرافی، مظفر (۱۴۰۰). بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری نمونه مورد مطالعه: کلانشهر تهران، *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۷۷(۲۵): ۱۱۳-۱۳۰.

روستایی، شهریور؛ نعیمی مطلق، شهلا و درویشی، فرزانه (۱۳۹۷). ارزیابی رابطه رضایت شهروندی و الگوی عملکرد مدیریت محلی مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری، مطالعه موردی مناطق ۲ و ۵ و ۶ تبریز، جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۵ (۲): ۱۲۷-۱۴۴.

شاکرمی، کیان؛ چهارراهی، مسعود و حسنوند، مظفر (۱۳۹۹). ارزیابی و تحلیل وضعیت آینده حکمروایی مطلوب شهری در شهرهای ایران بر پایه فرض سناریو مبنا مطالعه موردی: شهر تهران، آینده‌پژوهی مدیریت، ۳۱ (۱۲۱): ۱۹-۳۵.

شفیعی، سعید؛ شفیع، محمدعلی و کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۲). فراتحلیل روش و نتایج پژوهش‌های کیفیت زندگی شهری در ایران، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۴ (۲): ۲۱-۴۰.

فتاحی، سجاد (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی نظام حکمروانی در مواجهه با کرونا؛ مجموعه مقالات کرونا و جامعه ایران؛ سویه‌های فرهنگی و اجتماعی، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات. چاپ اول، ۴۴۸.

موحد، علی؛ قاسیم کفرودی، سجاد؛ کمان‌رودی، موسی و ساسان‌پور، فرزانه (۱۳۹۶). بررسی توسعه محله‌های شهری با تاکید بر الگوی حکمروایی خوب شهری مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهرداری تهران، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۱۹ (۱): ۱۴۷-۱۷۹.

نیک‌بین، مهنا؛ زرغام بروجنی، حمید؛ صالحی امیری، سید رضا؛ محمدخانی، کامران و غفاری، فرهاد (۱۳۹۸). مدل مفهومی توسعه پایدار گردشگری فرهنگی با رویکرد فراترکیب، دو فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری، ۱۴ (۷): ۷۳-۱۰۲.

Acuto, M., (2020a), COVID-19: Lessons for an urban (icing) world, *International Journal of One Earth*, 2 (5): 317–319.

Atkinson, R., (1998), *The new urban governance and urban regeneration: managing community participation. Paper presented at cities in the XXIst century: cities and metropolis: Breaking or Bridging?*, France: La Rochelle organised by the French Ministry of public works, 566p.

Baeck, P., & Reynolds, S., (2020), *Smart cities during COVID-19, Futurescoping*, Available at: <https://www.nesta.org.uk/blog/smart-cities-during-covid-19/> [Accessed 07/08/2020]

Balduzzi, S., Rücker, G., & Schwarzer, G., (2019), How to perform a meta-analysis with R: a practical tutorial, *Evidence-based mental health*, 22(4): 153-160.

Brundson, C., (2020), Modelling epidemics: Technical and critical issues in the context of COVID-19, *Dialogues in Human Geography*, 10(2): 250–254.

Chung, K. C., Burns, P. B., & Kim, H. M., (2006), A practical guide to meta-analysis, *International Journal of hand surgery*, 31(10): 1671-1678.

Cinnamon, J., (2020), Platform philanthropy, 'public value', and the COVID-19 pandemic moment, *Dialogues in Human Geography*, 10(2): 242–245. <https://doi.org/10.1177/2043820-620933860>

- City of Newcastle, (2020), *Lean in Newy*, Available at: <https://www.leaninnewy.com.au/> [Accessed 09/11/2020]
- Connolly, C., Ali, S.H., & Keil, R., (2020), On the relationships between COVID-19 and extended urbanization, *International Journal of Dial. Hum. Geogr*, 10 (2): 213–216.
- Dutta, A., & Fischer, H.W., (2021), The local governance of COVID-19: Disease prevention and social security in rural India, *World Development*, 138 (53): 234-244.
- Faguet, J. P., (2014), Decentralization and governance: a special issue of World Development, *World Development*, 12 (3): 1-53.
- Fischer, H. W., & Ali, S. S., (2019), Reshaping the public domain: Decentralization, the Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act (MGNREGA), and trajectories of local democracy in rural India, *International Journal of World Development*, 120(32): 147–158.
- Fu, Q., (2018), Bringing urban governance back in: Neighborhood conflicts and depression, *Social Science & Medicine*, United Kingdom.196p.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S., (1994), Competing paradigms in qualitative research, *Handbook of qualitative research*, 117p.
- Gurevitch, J., & Hedges, L.V., (2020), **Meta-analysis: combining the results of independent experiments**, In *Design and analysis of ecological experiments*, 13(20): 378-398.
- Korosteleva, E. A., & Flockhart, T., (2020), *Resilience in EU and International Institutions: Redefining Local*, 423p.
- Kraas, F., Surinder, A., & Martin, C., (2016), *rooted in a long history. Draft of Chapter 1 Knowledge Horizons: The Present and the Promise of Knowledge Management*, United Kingdom: Butterworth Heinemann press, 389p.
- Kruks-Wisner, G., (2015), *Navigating the State: Citizenship practice and the pursuit of services in Rural India*, Harvard South Asia Institute, 46p.
- LUKAS, M., (2020), *Urban Governance*, University of Chile: Chile, 12p.
- Lyall, C., & Tait, J., (2019), Beyond the Limits to Governance: New Rules of Engagement for the Tentative Governance of the Life Sciences, *Research Policy*, 48(5), 1128-1137.
- Manor, J., (1999), *The political economy of democratic decentralization*, Washington DC: The World Bank, 501p.
- Mc Laughlin, B., (1973), *Control and Urban Planning*, London: Faber and Faber, 325p.
- McGuirk, P., Dowling, R., Maalsen, S., & Baker, T., (2020), Urban governance innovation and COVID-19, *Geographical Research*, 22 (10), 1-8.
- Mckinlay, P., (2002), Globalisation, Subsidiarity and Enabling the Governance of Our Communitie, *Geographical Research*, 13 (25):1-12,
- Mohammad Abdou, A., (2021), Good governance and COVID-19: The digital bureaucracy to response the pandemic (Singapore as a model), *Wilfy*, 4 (5): 1-10.
- Nieuwenhuijsen, M., Khreis, H., & Verlinghieri, E., (2019), The role of health impact assessment for shaping policies and making cities healthier, *Human Health into Urban and Transport Planning*, 12 (3): 609–624.
- NSW Department of Planning, Industry and Environment, (2020), *Streets as shared spaces*

- webinar, Available at: https://vimeo.com/419867850?_hsmi=88676731&_hsenc=p2ANqt-z-91_U7WnGpQqPv4T2AuzpLE6U7g97woWhgPVtxsc8SM_N8yo4_Yj_JHV73IaKULW-7Ag6QJ67TdLLNcxMYFJEwApUDUG-PCQ [Accessed 07/08/2020]
- Peña, S., Cuadrado, C., Rivera-Aguirre, A., Hasdell, R., Nazif-Munoz, J. I., Yusuf, M., & Vásquez, H., (2020), PoliMap: A taxonomy proposal for mapping and understanding the global policy response to COVID-19, *Wilfy*, 7 (2): 31-42.
- Poorahmad, A., Piri, E., Mohammadi, Y., Parsa, SH., & Heydari, S., (2018), Good Urban Governance in Urban Neighborhoods (Case Study: Marivan City), *Urban Economics and Management*, 64(24): 497-514.
- Sandelowski, M., & Barroso, J., (2007), *Handbook for synthesizing qualitative research*, New York: Springer Publishing Company, 311p.
- Sharifi, A., & Khavarian-Garmsir, A. R., (2020), The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management, *Science of The Total Environment*, 14 (2):1-14.
- Singh, S., & Sharma, P., (2007), *Decentralization: Institutions and politics in rural India*, Delhi: Oxford University Press, 702p.
- Solnit, R., (2020), *The way we get through this together: The rise of mutual aid under coronavirus*. *The Guardian*, Available at: <https://www.theguardian.com/world/2020/may/14/-mutual-aidcoronavirus-pandemic-rebecca-solnit> [Accessed 07/08/2020].
- Steele, W., (2020), Who governs Australia's metropolitan regions?, *International Journal of Australian Planner*, 56 (2): 59-64.
- Taşan-Kok, T., Atkinson, R., & Martins, M. L. R., (2020), Hybrid Contractual Landscapes of Governance: Generation of Fragmented Regimes of Public Accountability through Urban Regeneration, *Environment and Planning C: Politics and Space*, 11(20): 1-21.
- Thomas, D., (2020), *Safe streets' are not safe for Black lives*. *CityLab*, Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-06-08/-safe-streets-are-not-safe-for-black-lives> [Accessed 07/08/2020]
- Torres-Lima, P., Lee Pinel, S., & Conway-Gómez, K., (2019), *Adaptive Governance for Resilience of Peri-Urban Socioecological Systems*, Urban Resilience for Risk and Adaptation Governance: Theory and Practice, 139p.
- Yan, B., Zhang, X., Wu, L., Zhu, H., & Chen, B., (2020), Why do countries respond differently to COVID-19? A comparative study of Sweden, China, France, and Japan, *The American Review of Public Administration*, 50(6-7): 762-769. <https://doi.org/10.1177/027-5074020942445>
- Yang, H., (2021), Holistic Governance: An Explanatory Framework, *Urban Governance in Transition*, 13 (8): pp. 57-95.
- Zielke, Ph., & Michael, W., (2017), *Comparative urban governance of developing creative spaces in China*, Habitat International: United Kingdom, 41p.